Buzeštini. Time ovo reprezentativno izdanje postaje zanimljivo ne samo znanstvenoj i stručnoj, već i široj javnosti.

Andrea Roknić

ZBORNIK MIRE KOLAR-DIMITRIJEVIĆ

FILOZOFSKI FAKULTET U ZAGREBU-FF PRESS
UREDNIK: DR. SC. DAMIR AGIČIĆ, ZAGREB 2003.

Filozofski fakultet u Zagrebu i FF Press Zagreb, krajem 2003. izdali su Zbornik Mire Kolar-Dimitrijević. Zbornik je tiskan povodom njezine sedamdesete godišnjice života i zaslužnog odlaska u mirovinu. Dr. Mira Kolar-Dimitrijević diplomirala je 1958. godine arheologiju i povijest, a 1967. jednopredmetnu povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Do dolaska na Katedru za svjetsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu radila je u Historijskom arhivu Zagreb i Arhivu instituta za historiju radničkog pokreta u Zagrebu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu predavala je predmet Gospodarska povijest novog vijeka a potom Svjetska povijest novog vijeka. Kao znantvenik i pedagog u četrdesetgodišnjem radu postigla je zavidne uspjehe. Danas je sigurno najpriznatiji poznavalac gospodarske i socijalne povijesti u Hrvatskoj. Uz nastavničku aktivnosti dr. Mira Kolar-Dimitrijević dugo godina je obavljala i vodila više znanstvenih projekata. Djelatnost dr. Mire Kolar-Dimitrijević vrlo je obimna. U tijeku svog znanstvenog rada napisala je velik broj knjiga, studija, članaka, recenzija i rasprava. Uz navedeno sudjelovala je kao predavač na velikom broju znanstvenih skupova. Njezin doprinos znanosti kako u uvodnom dijelu Zbornika ističe dr. sc. Petar Korunić možemo podjeliti na radove o socijalnim problemima, strukturi raznih slojeva stanovništva, organizaciji poljoprivredne proizvodnje, novčanim institucijama u Hrvatskoj i ličnostima iz gospodarskog života, emigraciji i nezaposlenosti, povijesti Hrvatske seljačke stranke (HSS), gospodarskim društvima, prometu međunarodnim političko-gospodarskim odnosima i drugo.

Zbornik je tematski podjeljen na više djelova. Uz uvodni prilog Petra Korunića o prof. dr. Miri Kolar-Dimitrijević nalazi se njezina bibliografija koju je priredio Hrvoje Petrić. Nakon uvodnog dijela slijede prilozi pojedinih autora (četrdest i dva priloga). Veliki broj priloga svjedoči da je Mira Kolar-Dimitrijević priznata i cijenjena kao znanstvenik, profesor i čovjek kojeg svi cijene, pa su joj se upravo ovim načinom željeli zahvaliti i izraziti dužno poštovanje za njezin nesebičan rad, druželjubivost i drugarski odnos.

Zbornik nije podjeljen na tematske cjeline. Međutim sam raspored priloga naznačuje podjelu koja je tematska a i kronološka. Prilozi: Prof. dr. Mira Kolar-život i djelo. Bibliografija radova Mire Kolar-Dimitrijević (1966. -2003), Prinosi dr. Mire Kolar-Dimitrijević istraživanju povijesti Podravine i Poštovanoj prof. dr. Miri Kolar-Dimitrijević prigodom 70. godišnjice biografskog su karaketera. Prvi prilog napisao je Petar Korunić, drugi Hrvoje Petrić, treći Dragutin Feletar a četvrti Katica Čorkalo.

Ocjenjujući znanstveni opus dr. Mire Kolar-Dimitrijević, Petar Korunić ističe da ona svoje istraživačke spoznaje ugrađuje u nastavu te da je raznolikost njezinih kolegija od 17. do 20. stoljeća omogućila studentima spoznaju o materijalnom svijetu koji ih okružuje. Korunić ujedno tvrdi da nema danas gotovo ni jednog povjesničara gospodarskih ili socijalnih tema 20. stoljeća a da Mira Kolar-Dimitrijević nije sudjelovala u njegovom formiranju kao znanstvenog i prosvjetnog radnika i to bilo kroz sudjelovanje u obrani dvadesetak disertacija bilo kroz tridesetak magistarskih radova. Dragutin Feletar u svom prilogu ukazuje na aktivnosti i način rada Mire Kolar-Dimitrijević u

razvitku historiografskih istraživanja u Podravini pri čemu zapaža slijedeće: "Gotovo je legendarna suradnja i značenje dr. Kolar u izdavanju Podravskog zbornika koji kontinuirano kao godišnjak izlazi u Koprivnici od 1975. godine." Za Feletara taj je godišnjak "(...) imao presudnu ulogu u pokretanju povijesnih istraživanja o Podravini kao i poticanju danas vrlo obimne podravske nakladničke djelatnosti". Feletar kaže da u prošlih gotovo trideset objavljenih zbornika dr. Kolar nije izostala niti u jednom broju te da je u svakom objavila svoj zapaženi članak. Njezini su članci kaže Feletar imali "veliki utjecaj na ostale istraživače i napredak historiografskih istraživanja."

Na kraju biografskog dijela Katica Čorkalo (Zavod za istraživački rad HAZU u Vinkovcima) piše o zaslugama Mire Kolar-Dimitrijević na pokretanju i povijesnom istraživanju povijesti Vinkovaca.

Ostali prilozi zbornika sadržajno obuhvaćaju razna razoblja naše povijesti od starog vijeka do naših dana. Tako Ante Škegro (Hrvatski institut za povijest) u prilogu Callimorphus-biblijski primjer snalažljivog upravitelja opisuje uspon roba Kalimorfa koji je obnašao upravno financijske poslove u panonskim ferarijama. Postigavši slobodu postao je ugledni rimski građanin obnašavši funkciju carskog svećenika u panonskoj koloniji Mursi.

Josip Kljaić (Hrvatski institut za povijest) piše o razvoju vojnog graditeljstva u Europi od 15. do 19. stoljeća upoznajući čitatelja s najvažnijim vojno-graditeljskim i fortifikacijskim školama koje su zaslužne za razvoj fortifikacijskih oblika razne provenijencije (prilog, Pregled razvoja vojnog graditeljstva u Europi od 15. do 19. stoljeća)

Prilog Vojne snage Kliškog i Krčkoličkog sandžaka pred Kandijski rat - osmanska vojska plaćenika, napisala je Kornelija Jurin-Starčević (Filozofski fakultet u Zagrebu). U njemu prikazuje kako se u uvodu ističe: "(fenomen krajišta s aspekta vojne organizacije na području Kliškog i Krčko-ličkog sandžaka sredinom 17. stoljeća" i to u "onom segmentu koji se odnosina stalne granične posade plaćene u gotovom. "Vrijedno je istaći da ovaj rad donosi brojne tablice o broju i vrsti tvrđavskih posada u navedenim sandžakatima.

Hrvoje Petrić (Filozofski fakultet u Zagrebu) autor je priloga Ljudi, utvrde i okoliša. U njemu analizira odnos utvrda, ljudi i okoliša na pograničnom području. Iz njega će čitatelj saznati socioekonomsku i vojnu organizacija malih utvrda Varaždinskog generalata u 17. stoljeću. Društveno ekonomske prilike na našičkom vlastelinstvu krajem 17. i početkom 18. stoljeća predmet su istraživanja Milana Vrbanusa (Hrvatski institut za povijest). U prilogu istog naslova Vrbanus analizira društvno-ekonomske prilike na navedenom prostoru nakon njegovog oslobođenja od osmanlijske vlasti do 1708. godine utvrđujući utjecaj društvenog razvoja na jačanje gospodarske djelatnosti na tom prostoru. Vrbanusov prilog obiluje brojnim tablicama u kojima se prkazuju naseljene i nenaseljene sesije, struktura oranica, livada, veličina zasijanih površina, struktura obrađenih sesija po kućanstvu, ratarske kulture prema popisu desetine, veličina obrađenih livada, brojnost stočnog fonda, brojnost otkupljenje stoke, veličina obrađenih vinograda, količina proizvedenog vina i drugo.

Željko Holjevac (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar Zagreb) piše o društvenim, gospodarskim prilikama u Velikim Šenkovcima i Malim Šenkovcima, nekoć hrvatskim naseljima pod Malim Karpatima u Slovačkoj, u vrijeme marijaterezijanske urbarijalne regulacije. U njemu analizira socioekonomske obrasce navedenih naselja nastojeći rekonstruirati tadašnji etnički sastav tog područja s posebnim osvrtom na zastupljenost Hrvata. Njegov rad sadrži više priloga kojima autor slikovito prikazuje broj kmetova i želira. Autor tvrdi da su se Hrvati u ova slovačka područja doselili iz kostajničkog i sisačkog kraja krajem 16. stoljeća.

Slaven Beroša u radu Migracijski smje-

rovi u mletačkoj Istri: Barban-Pula (17. -19. stoljeće), koristeći isključivo izvornu građu obrađuje zapise o doseljenicima s područja barbanskog-rakaljskog feuda u Pulu od 17. do 19. stoljeća. U vezi s navedenim autor konstatira da je Mletačka Repubilika od početka 16. stoljeća počela provoditi intenzivniju kolonizaciju navedenmog područja što je rezultiralo jačanju hrvatsko-etničkog elementa na tom prostoru, posebice na selu gdje je neprestano hrvatski element bio dominantan.

Žitarica s agrarne margine, kukuruz, prilog je Miroslava Bertoše (Filozofski fakultet u Puli). U njemu autor upoznaje čittelja s pojavom kukuruza u Istri (17. st.) i njegovom značenju u prehrani stanovništva. Autor konstatira da je kukuruz spasio istarsko stanovništvo od gladi posebno 1816/1817. godine. Ujedno konstatira da je kukuruz u Istri utjecao na razvijanje novog oblika gospodarskih odnosa izazivajući ujedno i društvene prijepore s postojećim odnosima na selu. Iako je, kaže autor, kukuruz kao žitarica u Istri bio na agrarnoj margini njegova "nazočnost na poluotoku predstavljala je značajnu stranicu istarske povijesti".

Ivan Pederin (Filozofski fakultet u Zadru), u ovom zborniku zastupljen je u kratkim prilogom Dalmacija kao jabuka razdora između Hofburga i Budima poslije mira u Campo Formiju, a Mario Manin (Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU Rijeka) s prilogom O kolonatskim odnosima i feudalnim podavanjima u zapadnoj Istri (prema opisu iz katastra Franje I. iz prve polovice 19. st). U njemu Manin prikazuje stanje kolonata i ostataka feudalnog sustava s prve polovice 19. st.

U prilogu Nikola Tomasseo (1802.-1874.) u povijesnoj perspektivi hrvatske i srpske kulture i nacionalnoideologijske aproprijacije, Drago Roksandić (Filozofski fakultet u Zagrebu) piše o Nikoli Tommaseu kao simbolu proturječnih pokreta i aspiracija. Roksandić konstatira da su književni povjesničari i književni kritičari Tommasea objašnjavali "u znaku političkih pitanja, Talijan ili Jugoslaven, odnosno Dalmatinac, Hrvat ili Srbin." U svezi s tim zaključuje da je "Odnos prema Nikoli Tommaseu u suvremenoj hrvatskoj i srpskoj kulturi, svim razlikama unatoč, ima ponešto zajedničko". Obje su kulture (hrvatska i srpska) kaže autor dovoljno "autoreferalne" da im se u biti nije niti poticajno iskustvo osobe čije je čitavo životno iskustvo inter i multikulturalno". Za Tommasea Roksandić kaže da se dvojio glede svog nacionalnog identiteta ali je kaže" (...) najčešće preferirao talijansko opredjeljenje"

Dragutin Pavličević (znanstveni savjetnik u mirovini) piše o Imbri Ignjatijeviću Tkalcu i njegovim stajalištima o istočnom pitanju. U svezi s tim konstatira da je Tkalac smatrao kako će Srbija potpomognuta carskom Rusijom biti presudan činitelj u izgonu Turaka Osmanlija te da će se pod njezinim vodstvom stvoriti jedinstvena južnoslavenska zajednica ili čak jedna jedinstvena država.

Prilog Odjeci Siječanskog ustanka 1863. godine u Narodnim novinama i Pozoru, rad je Damira Agičića (Filozoski fakultet u Zagrebu). U njemu se raspravlja o odjeku velikog nacionalnog ustanka Poljaka 1863. u hrvatskom tisku te analiziraju elementi panslavizma u tadašnjoj hrvatskoj politici.

Dalibor Čepulo, (Pravni fakultet u Zagrebu) u svom prilogu analizira odrednice uobličavanja tiskovnog i porotnog zakonodavstva u Hrvatskom saboru 1895.-1918. U njemu se ukazuje na prevladavajuće liberalno i protudemokratsko usmjerenje zakonodavne politike Hrvatskog sabora u kojem su liberali dominirali u većinskoj struji kao i u oporbi. U svezi s tim zaključuje da je zakonodavna politika Zemaljske vlade i Hrvatskog sabora prema tisku u porotnom suđenju bitno ovisila o politici te da su institucionalne promjene korenspondirale s političkom orjentacijom same vlade kao i odnosima Zemaljske vlade i Središnje vlade.

Uređenje rijeke Save na području oko Zagreba s posebnim osvrtom na zahvate u doba Austro-Ugarske, prilog je Stjepana

Matkovića (Hrvatski institut za povijest). Uz osnovni tekst članak sadrži više grafikona i tablica koje pojašnjavaju autorove tvrdnje. U njima se donose podaci o području na kojem se obavljala regulacija s naznačenim brojem kilomertara provedene regulacije, preliminarnim troškovima regulacije pojedinih poteza, troškovima vodograđevnog uređenja Save po potezima do 1911. razradi troškova uređenja Save ostvarenih u pojedinim razdobljima 1900.-1911. kao i troškovi javnih vodograđevina na Posavlju u razdoblju 1874.-1891. Autor konstatira da je regulacija Save bila jedna od najvažnijih predmeta gospodarske politike Zemaljske vlade u doba bana Khuena na dalje.

Mirela Slukan Altić (Hrvatski državni arhiv) piše o 165. godišnjici željezničke pruge Sisak–Bandino Selo i o pronalasku nekih izgubljenih dijelova Knežićeva projekta navedene pruge. Autorica smatra da je Knežićev projekt danas jedan od temeljnih dokumenata hrvatske gospodarske povijesti. Tekst sadrži vrijedan slikovni materijal projekcija kolodovorskih zgrada na navedenoj pruzi, (zgrada skladišta i drugo).

Željeznički projekti u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj na razmeđi 19. i 20. stoljeća, naslov je priloga Maria Keve. (Hrvatski institut za povijest - Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu). Koristeći novinske napise i relevantnu litraturu, autor čitatelja informira o projektima izgradnje željezničkih pruga na području Zagorja, Podravine i kalničkog kraja. Iz teksta je vidljivo da se mnogi projekti nisu realizirali pa tako nije ostvarena namjera da se pomogne gospodarskoj zaostalosti navedenog kraja.

Husnija Kamberović, (Institut za istoriju, Sarajevo, Bosna i Hercegovina) napisao je za ovaj zbornik prilog Neki primjeri iz svakodnevnog živita begovske elite u Bosni i Hercegovini na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Završavajući svoj prilog autor naznačuje da primjere koje je naveo donosi samo kao primjere mogućeg daljnjeg istraživanja za bolje razumijevanje života u Bosni i Hercegovini na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće.

Božena Vranješ-Šoljan (Filozofski fakultet u Zagrebu) piše o naseljavanju Mađara u Slavoniju u razdoblju od 1880.-1910. za koje kaže da je bilo organizirano i politički motivirano. Po mišljenju autorice ono je imalo utjecaj na stvaranje demografske slike Hrvatske. Članak je potkrijepljen tablicama koje slikovito pokazuju tijek tog naseljavanja

Dva suđenja Stjepanu Radiću 1893. godine predmet su članka Bosiljke Janjatović (Hrvatski institut za povijest). Na temelju arhivske građe i onodobnog tiska te literature autorica je opisala okolnosti pod kojima je provedeno suđenje Stjepanu Radiću u Zagrebu i Petrinji. U Zagrebu se Radiću sudilo zbog uvrede časti Nikole Czernikovicka a u Petrinji zbog verbalnog napada na bana Khuena Hedervaryja. Bili su to kaže autorica prvi sudski procesi Stjepanu Radiću zbog njegove političke opcije.

Prilog Ive Perića (znanstveni savjetnik u mirovini Zagreb) pod naslovom Početno djelovanje Hrvatske stranke u Dalmaciji upoznaje čitatelja s uzrocima osnutka i početnog djelovanje najjače i najveće hrvatske stranke u Dalmaciji početkom 20. stoljeća (1905.-1918.) Mato Artuković, (Hrvatski institut za povijest - Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu) u članku Glasnik Biskupije Bosanske i Srijemske o Židovima i judaizmu obrađuje pitanje Isusa iz Nazareta, za kršćane Mesije kojega su navjestili židovski proroci ali čiju je mesijansku ulogu velika većina Židova odbacila, gledajući u kršćanstvu poganstvo. Iz priloga je vidljivo da je biskup Strossmayer svojim poslanicama kako autor navodi "baštinio uvjerenje karakteristično za sve kršćanske vjerske zajednice, da je židovski narod kolektivno odgovoran za ubojstvo Isusa Krista a teško stradanje tog naroda kroz povijest tumači Božjom kaznom za počinjeno "bogoumorstvo"

Branka Boban (Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu) piše o Saboru Kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije koji se bavio problemima prehrane stanovništva tijekom I. svjetskog rata. U svezi s tim zaključuje da su zastupnici u Saboru smatrali da su krivci za vrlo lošu opskrbu stanovništva bili loše organizirana rekvizicija i aprovizacija kao i sve veća oskudica hrane koja je utjecala i na širenje gladi dok su hrvatsko-ugarsku vladu zastupnici smatrali odgovornom zbog korupcije i ratnog bogaćenja.

Nakon priloga Branke Boban slijedi nekoliko priloga koji raspravljaju o političkoj organiziranosti seljaka u Hrvatskoj. To su članci Zlatka Matijevića (Hrvatski institut za povijest) Tončija Šitina (Filozofski fakultet u Zadru), Franka Miroševića, povjesničara u mirovini i Suzane Leček (Hrvatski institut za povijest. Zlatko Matijević napisao je članak Hrvatska pučka stranka i seljaštvo (1919.-1920.) a Tonči Šitin Nastrup Zemljoradničke stranke u Dalmaciji. Franko Mirošević u ovom zborniku zastupljen je prilogom Savez zemljoradnika na otoku Korčuli 1921.-1926. a Suzana Leček prilogom Seljačka sloga i počeci nacionalne kampanje opismenjavanja. Zlatko Matijević prikazuje ishodište i nastanak Hrvatske pučke stranke, Tonči Šitin rekonstruira pojavu i djelovanje Težačkih sloga u Dalmaciji u razdoblju od 1918. do 1921. Franko Mirošević opisuje uspon i pad Saveza zemljoradnika na otoku Korčuli od 1921. do 1926. Ujedno konstatira da je navedena stranka sve do izbora 1925. bila najjača politička stranka na otoku, a Suzana Leček u svom prilogu posebnu pozornost u dje-latnosti Seljačkih sloga posvećuje opismenjavanju seljaka.

Ivica Šute (Filozofski fakultet u Zagrebu) zastupljen je prilogom Zagrebački zbor i sudjelovanje Banovine Hrvatske na inozemnim sajmovima (1939. -1941.). Šutin prilog doprinos je prikazu djelovanja Zagrebačkog zbora u uvjetima ratnih okolnosti u Europi kao i stvaranju i izgradnji gospodarstva Banovine Hrvatske i njezinom sudjelovanju na inozemnim sajmovima.

Ivo Goldstein (Filozofski fakultet u Zagrebu) piše o dva antisemitska zakona (uredbi) u Kraljevini Jugoslaviji kojma se ograničavaju prava Židova u Jugoslaviji. U članku autor prati razvoj antisemitske politike u Jugoslaviji pa tako i u Banovini Hrvatskoj.

Odnosi oružanih snaga Trećeg Reicha i NDH 1941. -1945. predmet je članka Nikice Barića (Hrvatski institut za povijest). Iz članka je vidljivo da su Nijemci usprkos svoje volje morali povećavati broj svojih oružanih snaga u NDH jer su njezine oružane snage nisu mogle suprostaviti snazi partizana pa je tako zaključuje autor njemačka komanda preuzela zapovjedništvo nad čitovom NDH. Prilogom Nikice Barića započinje dio zbornika o opisu događaja vezanih uz razdoblje Drugoga svjetskog rata u Hrvatskoj. U svezi s tim Hrvoje Matković (redoviti sveučilišni profesor u mirovini) piše o odnosu jugoslavenske izbjegličke vlade prema pitanju Istre i Rijeke. Zdenko Radelić (Hrvatski institut za povijest) piše o projugoslavenskoj protukomunističkoj gerili u Hrvatskoj nakon Drugoga svjetskog rata. Vladimir Geiger (Hrvatski institut za povijest) informira čitatelje o sudbini Nijemaca u Hrvatskoj i Jugoslaviji nakon Drugoga svjetskog rata a Marijan Maticka (Filozofski fakultet u Zagrebu) piše o utjecaju kolonizacije (1945.-1948.) na promjene nacionalnog sastava stanovništva Hrvatske. Darko Dukovski (Filozofski fakultet u Rijeci) opisuje istarsko poraće i društvene promjene u njemu.

Hrvoje Matković u prilogu navodi da jugoslavenska izbjeglička vlada nije posvećivala dovoljno računa nastojanjima da se hrvatski i slovenski teritoriji koje je Italija prigrabila nakon Prvoga svjetskog rata vrate u sastav matice zemlje a Zdenko Radelić pak konstatira da je oružani otpor snaga projugoslavenskog i prokomunističkog usmjerenja uglavnom suzbijen već 1945. godine. Na kraju svog priloga Radelić se dotiče pobune skupina pobunjenih seljaka i

njima bliskih osoba koje su se suprostavljale agrarnoj politici komunista. U svezi s tim autor konstatira da seljačko nezadovoljstvo zbog socijalnih prilika nije bilo u potpunosti lišeno utjecaja velikosrpske ideologije kao i sklonosti obnove Kraljevine Jugoslavije. Opisujući navedene događaje autor ukazuje i na probleme istraživanja te problematike s obzirom da dio dokumenata nije dostupan istraživačima. Marijan Maticka konstatira da je agrarna reforma i kolonizacija utjecala na na nacionalni raspored stanovništva u Hrvatskoj. Oko 8000 obitelji (hrvatskih i srpskih) preseljeno je iz Hrvatske u zapadni dio Bačke i istočni Srijem a ponešto i u Banat, a 2000 obitelji je preseljeno u Baranju i zapadni dio Srijema. Uz navedeno Maticka konstatira da je selilo uglavnom srpsko stanovništva iz Hrvatske (Kordun, Banija, Lika). Programom tzv "unutrašnje " kolonizacije kaže autor bilo je obuhvaćeno 12. 000 obitelji, utvrđujući da je iz Hrvatske preseljeno oko 23.000 obitelji. U svom prilogu Darko Dukovski tvrdi da je u Istri nakon 1945. došlo do bitnih društvenih promjena te da je cijelo istarsko društvo doživljavalo preustrojstvo u vrlo kratkom razdoblju.

Poslijednji blok priloga ovog zbornika počinje člankom Tvrtka Jakovine Narodni kapitalizam protiv narodnih demokracija. U njemu autor zaključuje da je Zagrebački velesajam 1957. bio "bojište dva hladnoratovska suparnika dviju supersila i prilika u FNRJ". Sudjelovanje sveučilištaraca u Hrvatskom nacionalnom pokretu predmet je razmatranja Berslava Jandrića (Hrvatski institut za povijest). U njemu autor analizira događaje 1971. u Hrvatskoj među studentima smatrajući neosnovanim ocjene koje je tom pokretu dalo tadašnje političko rukovodstvo (tvrdnje o antisocijalističkim koncepcijama i snagama nacionalizma i separatizma u Hrvatskoj). Autor smatra da su studenti na temelju demokratskih sloboda imali pravo ocjenjivati postupke tadašnjeg partijskog rukovodstva.

Zlata Živković Kerže (Hrvatski institut za povijest - Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod) u svom prilogu raspravlja o zastupljenosti tema gospodarske povijesti Slavonije, Srijema i Baranje u hrvatskoj historiografiji. Ona smatra da je nakon Drugoga svjetskog rata hrvatska historiografija doživjela preobrazbu. činjenicom da se napušta" (...) puko nizanje događaja ulazeći u istraživanja uzroka društvenih pojava" kojima je "(...) istraživačko zanimanje vezano za gospodarsku povijest".

Ivo Rendić Miočević i Marko Vučelić u članku Kakva bi danas trebala biti nastava povijesti smatraju da nastava povijesti mora imati važnu ulogu u povezivanju predmeta zalažući se za "(...) uvođenje povijesne antropologije u nastavi povijesti" predlažući ujedno da se razrade tematski standardi u kojima bi se posebno definirala postignuća učenika. Ujedno smatraju da se sadašnjim programom nastave povijesti provodi indoktrinacija kao i do 1990. godine. (briga o "izgradnji valjanog građanina domovine i svijeta")

Zadnji prilog ovog zbornika glasi "Stara" Slavonska vojna krajina čiji je autor Mirko Valentić (znanstveni savjetnik u mirovini Zagreb). U njemu autor analizira kako je izgledalo antiturskio ratište u Hrvatskoj u vrijeme kralja Ferdinanda (1527. -1561.) te kako je obrana plemićkih vlastelinskih utvrda povjerena kralju. Uz navedeno prilog donosi obilje novih saznanja o gradnji prvih utvrda i izgradnji obrambenog sustava protiv turskih provala u Hrvatsku u 16. stoljeću.

Zbornik završava sažecima članaka na stranim jezicima. Prikaz ovako bogatog zbornika s velikim brojem priloga nije bilo lako dati niti je bilo moguće iscrpnije osvrnuti se na sve priloge, jer bi prikaz zaista bio preopširan. Zato mi neki autore neka ne zamjere. Prolozi zbornika tematski su različiti i raznoliki. Uz opće teme iz hrvatske povijesti veliki broj članaka obrađuje probleme širih regija kao i lokalne povijesti,

što zbornik čini vrlo osebujnim. Međutim, zbog toga nije bilo moguće dati sintetski prikaz problema o kojema pišu. Iz pri-kazanog je vidljivo da Zbornik Mire Kolar-Dimitrijević obiluje gospodarskim i socijalnim temama što je razumljivo s obzirom da se i sama najviše u svom znanstvenom radu bavila gospodarskim i socijalnim temama hrvatske povijesti te da je na tom području postigla vrhunske rezultate, zaduživši tako cjelokupnu hrvatsku historiografiju.

Među brojnim autorima ima mnogo mladih znanstvenika. Većina njih bili su studenti Mire Kolar. Nema vrijednijeg dara kojeg su joj ti mladi znanstvenici mogli pokloniti za njezin sedamdeseti rođendan kao zahvalu za ono što im je ona dala. Time su dokazali da je njezino zalaganje u njihovom obrazovanju i uvođenju u znanstvenu djelatnost imalo uspjeha

Zbornik u cjelini predstavlja vrijedan doprinos hrvatskoj historiografiji i društvenim znanostima u cjelini. Mnogima može biti putokaz za daljnja istraživanja, pogotovo zato jer su prilozi pisani na temelju izvorne arhivske građe i obimne literature koju autori u bilješkama korektno citiraju. Imponira veliki broj autora koji su u ovom zborniku dali svoje priloge. To dokazuje da je Mira Kolar-Dimitrijević cijenjena i poštovana kod velikog broja znanstvenika. Napisavši prilog za zbornik posvećen njezinoj sedamdesetoj godišnjici pokazali su da ju cijene kao znanstvenika i prijatelja s kojim je bilo ugodno surađivati.

Franko Mirošević

POVIJEST U NASTAVI
ILI KAKO ČASOPISOM POVEZATI HISTORIOGRAFIJU I NASTAVU

Razvitak povijesti kao znanosti u Hrvatskoj, barem kroz djelatnost svojih najvrjednijih reprezenata, uklapa se i ravnopravno korespondira s glavnim tijekovima i znanstveno-istraživačkim strujanjima u europskoj i svjetskoj historiografiji. Stvari, međutim, stoje znatno nepovoljnije spustimo li se na razinu posredovanja znanstvenih spoznaja i rezultata povijesnih istraživanja, dakle znanja o povijesti – da tako kažemo - krajnjim korisnicima, a to je u najširem smislu društvo u cjelini. Kako se najveći dio znanja, unatoč činjenici da smo već duboko zagazili u informacijsko doba i informacijsko društvo, ipak još uvijek stječe u odgojno-obrazovnom procesu u sklopu redovnog školovanja, posredovanje znanja o povijesti, kao i drugih znanja uostalom, od vitalnog je značaja upravo za taj segment društva – školstvo, tj. učenike i njihove nastavnike. Često prepušteni sami sebi, bez adekvatne stručne i materijalne potpore, deziluzionirani u kontekstu tranzicijskog kapitalizma, nastavnici većinu energije iscrpljuju na održavanje otprije postignutog standarda nastave nemajući baš previše ni poticaja a ni mogućnosti za osuvremenjivanje vlastitog rada kroz praćenje najnovijih zbivanja na tom području u svijetu.

Da ipak sve ne bi bilo crno, pobrinu se, kao i uvijek, rijetki entuzijasti. Oni koji prilikama usprkos pokreću neke stvari, daju inicijative, nastoje promijeniti stanje. Iznimno vrijedan prilog takvim nastojanjima svakako je i pokretanje časopisa *Povijest u nastavi*, koji je, ako je suditi po prvih nekoliko brojeva, na najboljem put da popuni jednu dugo već prisutnu prazninu u procesu spomenutog posredovanja znanja o povijesti.

Povijest u nastavi je časopis koji izdaje Društvo za hrvatsku povjesnicu. Časopis je na određeni način zapravo nastavljač časopisa *Nastava povijesti* koji je izlazio kao glasilo iste strukovne udruge. Nakon gotovo jednog desetljeća obnovljeno je izdavanje časopisa, u proljeće 2003., ali pod novim imenom *Povijest u nastavi*, novim uredništvom i osuvremenjenim pristupom i ciljevima.

Povijest u nastavi časopis je koji okuplja autore iz područja povijesne znanosti, metodičare nastave povijesti i - što je

HISTORIJSKI ZBORNIK

GODINA LVI-LVII
ZAGREB 2003.-2004.

UDK 93/99
ISSN 0351-2193
Historijski zbornik, god. LVI-LVII, str.1-259, Zagreb 2003.-2004.

Izdavač
Društvo za hrvatsku povjesnicu

Redakcijski odbor
Mirjana Gross
Ivan Kampuš
Franko Mirošević
Ivica Prlender
Tomislav Raukar
Petar Strčić

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa Historijski zbornik su referirani u publikacijama:
ABC Clio
Historical Abstracts
America: History and Life

Adresa uredništva
Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti Republike Hrvatske

Tisak:
Horetzky